

Тертериевци, едни отъ които станали царе въ Търново, а други, като *Елтимиръ* и *Вонсилъ*, основали собствени княжества въ Балкана. Сжщо такава голѣма власт достигнало и родството на Тертериевци Смилецово семейство (стр. 217). Въ XIV в. *Баликъ* въ Карбона (Балчикъ) и *Добротичъ* при Черно море основали нови държави. Боляритѣ живѣли отчасти въ Търново и въ другитѣ градища, отчасти въ своитѣ чифлици. Въ Търново и до днесъ още има „*болярска махла*“, а въ стария Бдинъ — „*болярска улица*“. Въ България, както и въ Сърбия, всѣки пжтешественикъ често забелязва по височинитѣ и по скалитѣ развалини отъ срѣдновѣковни кули, нѣкои отъ които обикновено били издигнати върху римски основи; тѣхнитѣ донжони, кули и укрепления и до сега не сж систематично изследвани⁴⁷. Дребнитѣ боляри, истинската прѣчка за здравъ държавенъ развой, били, вѣроятно, и въ България сжщо тѣй много на брой, както въ Хърватско, Маджарско, въ Полша, въ Русия и до тридесетгодишната война въ Чехия. Изобщо взето, тѣ се задоволявали съ дървени укрепления и дворци, както и изобщо не бива да си представяме живота на старитѣ боляри въ твърде идеаленъ блѣсъкъ⁴⁸. Много малко знаемъ за историята, имотитѣ и развоя на отдѣлнитѣ болярски родове. Познати ни сж само нѣколко фамилии отъ западна България, които следъ турското нашествие избѣгали въ балканския градъ Чипровци, а по-късно се изселили въ Австрия. Тѣ сж: *Парчевичи*, *Кнежевичи* отъ крепостъта Кнежа въ областъта на р. Скитъ и *Пеячевичи* отъ крепостъта Пеячево, потомцитѣ на които и до сега живѣятъ въ Хърватско и Славония.

Въ днешно време въ България нѣма никакво християнско болярство. Впрочемъ, може би, „*чорбаджии*“ по нѣкои мѣста, като въ Елена, да иматъ произхода си отъ малкитѣ боляри. Много болярски семейства приели мохамеданството. Тия боляри мохамедани тукъ (както и въ Босна) притежаватъ многобройни пергаментови грамоти, обнародването на които съ време би могло да хвърли нова свѣтлина върху миналото на българския народъ.

10. *Църквата*. Националната църква на българското царство, една отъ православнитѣ църкви, била независима и автономна. Тѣй като по източнитѣ възгледи царство безъ патриархъ не може да бжде, то и висшиятъ представител на духовната властъ въ България не могълъ да мине безъ патриаршеска титла. Затова и сърбинътъ Душанъ, като се коронясалъ на царството, въздигналъ сръбската църква въ патриархатъ.

Старата, основана още отъ Симеона патриаршия била пренесена въ X вѣкъ въ Охридъ, гдето изгубила въ всѣки случай националния си характеръ. Въ Дунавска България силистренската митрополия съ петтѣ си епископа следъ падането на българското царство въ 1018 г. била подчинена на цариградската патриаршия. Когато, обаче, въ 1186 г. българитѣ свалили византийското иго, въ Търново било учредено автокефално архиепископство. За 20 годишното управление на първия архиепископъ *Василия* знаемъ само, че той получилъ отъ папата въ 1204 г. титлата *примасъ* на България, а пъкъ искалъ да получи патриаршеска⁴⁹. Въ 1235 г. българската патриаршия била тържествено провъзгласена и призната даже отъ гърцитѣ въ Лампсакъ (стр. 198). По-късно гърцитѣ се разкайвали за тази си постѣпка, къмъ която била принудени поради необходимостъта на съюза противъ латинитѣ, и съ удоволствие биха го унищожили, както видѣхме отъ посолството на Михаила VIII на Лионския съборъ (стр. 212). Цариградскиятъ патриархъ Калистъ писалъ въ 1355 г. на търновското духовенство, какво, макаръ наистина търновскиятъ епископъ, по-преди подчиненъ на византийския патриархъ, по молба на своя царъ да е получилъ нѣкога титлата патриархъ, обаче, чрезъ това той съвсемъ не е билъ още приравненъ (*συναριθμῖτος*) съ другитѣ патриарси. Затова Калистъ изисква, щото търновскиятъ патриархъ да поменува въ молитвитѣ си визан-